

LIBRIS

We know
books

MARILYNNE
ROBINSON

GALAAD

Traducere din limba engleză
GIGI MIHĂIȚĂ

LITERA

București

Ți-am spus aseară că s-ar putea să plec într-o zi, iar tu m-ai întrebat unde, și eu am spus că am să mă duc la bunul Dumnezeu, iar tu ai întrebat de ce, și eu ți-am răspuns: „Pentru că sunt bătrân“, iar tu ai spus: „Nu cred că ești bătrân“. Iar tu ți-ai pus mâna în mâna mea și ai spus: „Nu ești foarte bătrân“, de parcă asta ar fi rezolvat situația. Ți-am spus că vei avea o viață foarte diferită de a mea și de cea pe care ai trăit-o alături de mine, iar acesta ar fi un lucru minunat, sunt mai multe feluri de a avea o viață bună. Iar tu ai adăugat: „Mama mi-a zis asta deja“. Iar apoi ai spus: „Nu râde!“ Pentru că tu credeai că râd de tine. Ai ridicat mâna și ți-ai pus degetele pe buzele mele și te-ai uitat la mine cu privirea aceea pe care niciodată în viața mea nu am văzut-o decât la mama ta. Un fel de mândrie furioasă, foarte mânioasă și severă. Întotdeauna sunt puțin surprins să observ că nu am sprâncenele arse după ce am suportat una dintre privirile acelea. Îmi va fi dor de ele.

Pare ridicol să crezi că morților le poate fi dor de ceva. Dacă vei fi un bărbat matur când vei citi acest lucru – iar intenția mea este ca tu să citești scrisoarea aceasta doar atunci –, eu voi fi plecat de multă vreme. Voi ști aproape tot ce trebuie știut despre a fi mort,

dar cred că voi ține asta pentru mine. Așa se pare că stau lucrurile.

Nici nu mai știu de câte ori m-au întrebat oamenii ce este moartea, uneori atunci când se aflau doar la o oră sau două de momentul când urmau să afle ei înșiși. Chiar și când eram foarte tânăr, mă întrebau și cei care erau la fel de în vârstă cum sunt eu acum, mă țineau strâns de mână și se uitau în ochii mei cu privirile tulburi și îmbătrânite, încețoșate, de parcă erau convingși că eu știam și ei voiau să mă facă să le spun. Obişnuiam să le spun că este ca și cum ai merge acasă. În această lume noi nu avem o casă a noastră, le spuneam, apoi mă întorceam acasă, îmi făceam o cafea, un ou prăjit și ascultam radioul – atunci când am avut unul – pe întuneric, de cele mai multe ori. Îți mai amintești de casa aceasta? Cred că da, puțin. Am crescut în case parohiale. În casa asta am locuit cea mai mare parte a vieții mele și am vizitat multe altele, deoarece prietenii tatălui meu și majoritatea rudelor noastre locuiau tot în case parohiale. Și când îmi aminteam de ele, ceea ce nu se întâmpla prea des, găseam că aceasta era cea mai rea dintre ele, în care trage curentul cel mai tare, și cea mai mohorâtă. Ei bine, aceasta era starea în care mă aflam la acel moment. La urma urmei, este o căsuță acceptabilă, dar pe atunci eram singur cuc. Iar singurătatea o făcea să mi se pară ciudată. În lume, nu mă prea simțeam în apele mele, acesta-i adevărul. Acum mă simt în largul meu.

Mi se spune că am inima slăbită. Doctorul folosește termenul *angina pectoris*, care are o rezonanță teologică,

Îți amintește de *misericordia*. Ei bine, la vârsta mea te aștepți la aceste lucruri. Tata a murit de bătrânețe, dar surorile mele nu au trăit chiar foarte mult. Așa că nu pot fi decât recunoscător. Ceea ce regret este că nu am mai nimic de lăsat pentru tine și mama ta. Câteva cărți vechi pe care nu le vrea nimeni. Niciodată nu am făcut cine știe ce bani și niciodată nu prea mi-a păsat ce bani aveam. Ultimul lucru la care mă gândeam era că voi avea o soție și un copil pe care să-i las în urma mea. Dacă aș fi știut, aș fi fost un tată mai bun. Aș fi aranjat ceva pentru voi.

Acesta este cel mai important lucru pe care vreau să ți-l spun: regret profund momentele grele prin care știu că tu și mama ta a trebuit să treceți, fără prea mult ajutor din partea mea, cu excepția rugăciunilor mele, dar eu mă rog tot timpul. M-am rugat atunci când trăiam și mă rog și acum, dacă așa stau lucrurile în viața de apoi.

Te aud cum vorbești cu mama ta, tu întrebi, ea răspunde. Nu aud cuvintele, doar sunetul vocilor voastre. Nu vrei să mergi la culcare și, în fiecare seară, ea trebuie cumva să te convingă, din nou și din nou, să te culci. Niciodată nu o aud cântând decât noaptea, din camera de alături, atunci când te înduplecă să te culci. Dar, pe de altă parte, nu pot să-mi dau seama ce cântec îți cântă. Vocea îi este foarte stinsă. Mi se părea că are o voce frumoasă, dar, atunci când îi spuneam, râdea de mine.

Nu prea îmi mai dau seama ce este frumos. Acum câteva zile, pe stradă, am trecut pe lângă doi tineri. Îi cunosc, lucrează la garaj. Nu prea vin la biserică,

nici unul dintre ei, sunt doar niște tineri obișnuiți, mai neciopliți, care trebuie să facă glume tot timpul, și stăteau acolo, rezemați de garaj, la soare, aprinzându-și țigările. Întotdeauna sunt negri de vaselină și miros puternic a benzină, nu știu cum de nu iau foc. Își aruncau glume unul altuia, așa cum le e felul, și râdeau răutăcios. Iar mie mi s-a părut ceva frumos. Este un lucru uimitor să vezi oamenii râzând, felul în care sunt copleșiți de dorința de a râde. Uneori chiar încearcă să se abțină. Văd acest lucru destul de des la biserică. Așa că mă întreb ce este și de unde vine și mă mai întreb ce se produce în creierul nostru, astfel încât trebuie să râdem până ne potolim; cam la fel ca și cu plânsul, cred, doar că este mai ușor să râzi.

Când m-au văzut apropiindu-mă, desigur că au încetat să glumească, dar am observat că încă se mai amuzau, gândindu-se la ce-o fi putut auzi bătrânul preot din ce spuneau.

Îmi venea să le spun că îmi plac glumele la fel de mult ca și altora. Au fost multe ocazii în viața mea când am vrut să mărturisesc acest lucru. Dar este ceva ce oamenii nu sunt dispuși să accepte. Ei vor ca un preot să fie puțin deosebit de alții. Îmi venea să spun: „Sunt pe moarte și nu voi mai avea multe ocazii să râd, cel puțin nu pe această lume“. Dar aceasta i-ar fi făcut să fie serioși și politicoși, bănuiesc. Voi păstra secretul situației mele cât de mult voi putea. Pentru un om pe moarte, mă simt destul de bine, iar aceasta este o binecuvântare. Desigur, mama ta știe despre boala mea. Ea spune că dacă mă simt bine, se prea poate ca

doctorul să fi greșit. Dar la vârsta mea, doctorii nu prea pot să greșească.

Acesta este cel mai straniu lucru în privința vieții acesteia, în privința apartenenței la cler. Oamenii schimbă subiectul când te văd venind. Și, pe de altă parte, aceiași oameni vin la tine și îți spun cele mai remarcabile lucruri. Dincolo de pojghița vieții se află multe lucruri, toată lumea știe. Multă răutate, teamă și vinovăție, și atât de multă singurătate, chiar și acolo unde nici măcar nu te așteptai.

Tatăl mamei mele a fost pastor, la fel a fost și tatăl tatălui meu, și tatăl său înainte de el, iar înainte de asta, nimeni nu mai știe, dar eu nu m-aș da înapoi să fac o presupunere. Viața aceasta era o a doua natură pentru ei, la fel cum este pentru mine. Erau oameni de calitate, dar dacă a fost un singur lucru pe care ar fi trebuit să-l învăț de la ei și nu l-am învățat, acela este capacitatea de a-mi controla ieșirile. La această înțelepciune ar fi trebuit să ajung cu mult timp înainte. Chiar și acum, când faptul că inima îmi bate atât de neregulat mă face să mă gândesc la lucrurile de pe urmă, îmi dau seama că îmi pierd cumpătul pentru că se blochează sertarul sau pentru că mi-am pus ochelarii unde nu trebuie. Îți spun toate acestea pentru ca tu să te ferești de așa ceva.

Puțin prea multă furie, prea des sau în momentul nepotrivit poate aduce mai multă distrugere decât ți-ai fi putut imagina vreodată. Mai mult decât atât, ai grijă ce spui. „Tot așa și limba este un mic mădular și se fâleşte cu lucruri mari. Iată un foc mic ce pădure

mare aprinde!“¹ – acesta-i adevărul. La bătrânețe, tatăl meu mi-a scris chiar așa într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o. Pe care întâmplător am ars-o. Am aruncat-o drept în sobă. La vremea aceea m-a surprins mai mult decât mă surprinde acum, când mă uit înapoi.

Cred că aici voi face un exercițiu de sinceritate. Ei bine, spun acest lucru cu tot respectul. Tatăl meu a fost un om care acționa pe baza unor principii, după cum spunea chiar el. Acționa dintr-o credință în adevăr, așa cum îl vedea el. Dar ceva din felul în care îl aborda mă dezamăgea din când în când, și nu doar pe mine. Spun aceasta în ciuda atenției acordate educației mele, lucru pentru care îi sunt profund îndatorat, deși el însuși ar avea ceva de comentat în această privință. Dumnezeu să-l odihnească, știu cu siguranță că l-am dezamăgit. Este un lucru important de luat în considerare. De asemenea, ne doream numai bine unul altuia.

Ei bine, să privești și să nu vezi, să auzi, dar să nu înțelegi, cum spune Domnul. Nu aș putea afirma că înțeleg această pildă, indiferent de câte ori am auzit-o, și chiar am scris predici despre ea. Pur și simplu afirmă un lucru profund misterios. Poți cunoaște ceva până în ultimele amănunte și, până la urmă, tot ești complet ignorant. Cineva poate să-și cunoască tatăl sau fiul și totuși să nu existe nimic între ei, în afară de loialitate,

---

¹ Iacov 3:5. Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament, tradusă de D. Cornilescu (1924). Toate citatele din Biblie fac trimitere la această traducere. Notele aparțin redacției.

dragoste și incapacitatea comună de a se înțelege unul pe celălalt.

Ceea ce vreau să spun aici este doar că acele persoane care simt o formă oarecare de regret în ceea ce te privește vor crede că ești furios și vor vedea furie în tot ceea ce faci, chiar dacă tu doar îți duci, în liniște, viața pe care singur ți-ai ales-o. Te fac să te îndoiești de tine, ceea ce, în unele cazuri, poate să-ți distragă prea mult atenția și este o pierdere de timp. Acest lucru aș fi vrut să-l fi înțeles mult mai devreme decât am făcut-o. Și numai când mă gândesc la acest lucru, simt puțină iritare. Iritarea este o formă de furie, recunosc.

Un mare avantaj al vocației religioase este că te ajută să te concentrezi. Îți dă un bun-simț de bază asupra a ceea ce ți se cere și de asemenea asupra a ceea ce e mai bine să nu iei în seamă. Dacă am puțină înțelepciune de oferit, concentrarea asta e o bună parte din ea.

Ne-ai binecuvântat casa aproape șapte ani, ce-i drept niște ani nu prea bogați, care au venit atât de târziu pentru mine. Nu am avut nici o posibilitate să schimb lucrurile pentru a vă asigura amândurora traiul. Încă mă mai gândesc la acest lucru și mă rog. Îmi ocupă mult gândurile. Vreau să știi acest lucru.

Avem parte de o primăvară frumoasă, iar astăzi este o altă zi frumoasă. Aproape ai întârziat la școală. Te-am pus pe un scaun și tu mâncai pâine cu gem în timp ce mama ta îți lustruia pantofii, iar eu te pieptănam. Ai avut de făcut o pagină de adunări pe care ar fi trebuit să le termini cu o seară înainte, iar dimineață ți-a luat

un secol încercarea de a așeza numerele în ordinea corectă. Semeni cu mama ta, atât de serios când faci ceva. Bătrânii îți spun Diaconul, dar această seriozitate nu vine doar din partea familiei mele. Nu mai văzusem așa ceva până când am întâlnit-o pe ea. Ei bine, cu excepția bunicului meu. Mi se părea a fi jumătate tristețe, jumătate furie și mă întrebam oare ce întâmplări din viață ar fi putut să le dea ochilor ei acea expresie. Și îmi amintesc, când aveai vreo trei ani, erai mic de tot, într-o dimineață, am intrat în camera ta și te-am găsit pe podea în pijama, stând în lumina soarelui și încercând să repari un creion rupt. Te-ai uitat la mine și aveai exact privirea ei. De multe ori mi-am adus aminte de acel moment. Așa cum îți spun, uneori mi se părea că te uitai spre viață, spre necazurile pe care mă rog să nu le mai întâmpini niciodată, cerându-mi să-ți explic.

– Ești chiar la fel cu toți bătrânii aceia din Biblie, îmi zice mama ta.

Și ar putea fi adevărat, dacă aș reuși să trăiesc o sută douăzeci de ani și poate să am câteva vite, și slugi, și servitori. Tata mi-a lăsat moștenire o meserie, care, din întâmplare, era și vocația mea. Dar adevărul este că era o a doua natură pentru mine, am crescut cu acest lucru. Probabil că în ceea ce te privește nu va fi la fel.

Am văzut un balon de săpun plutind prin dreptul ferestrei mele, mare, tremurând și devenind albastrui, de culoarea libelulei, nuanța aceea pe care o capătă când sunt aproape gata să plesnească. Drept care m-am uitat jos în curte și v-am văzut acolo, pe tine și pe mama ta,

sufând balonașe către pisică, atât de multe încât bietul animal nu mai știa încotro s-o ia. Pur și simplu sărea în aer, Soapy a noastră cea indiferentă! Unele dintre balonașe se înălțau printre ramuri, chiar și deasupra copacilor. Voi doi erați prea atenți la ce făcea pisica pentru a vedea consecințele cerești ale strădaniilor voastre lumești. Erau foarte frumoase. Mama ta purta rochia ei albastră, iar tu erai îmbrăcat în cămașa roșie și stăteați în genunchi pe pământ, cu Soapy între voi doi, și splendoarea aceea de balonașe care se ridicau în aer și râdeați atât de mult. Ah, viața asta, lumea asta!

Mama ta ți-a spus că scriu istoria familiei, iar tu păraai foarte încântat de idee. Ei bine, atunci! Ce-ar trebui să las scris pentru tine? Eu, John Ames, m-am născut în anul Domnului 1880, în statul Kansas, fiul lui John Ames și al Marthei Turner Ames, nepotul lui John Ames și al lui Margaret Todd Ames. Până în momentul acestei scrieri, am trăit șaptezeci și șase de ani, șaptezeci în Galaad, Iowa, cu excepția anilor de colegiu și de seminar.

Și ce altceva să-ți mai spun?

Pe când aveam doisprezece ani, tatăl meu m-a luat cu el la mormântul bunicului. Pe vremea aceea, familia mea locuia deja în Galaad de aproape zece ani, tatăl meu slujea la biserica de aici. Tatăl său, care se născuse în Maine și venise în Kansas prin 1830, după pensionare, a locuit împreună cu noi timp de mai mulți ani. Apoi bătrânul a plecat de acasă pentru a fi un fel de